

ΚΡΑΤΟΣ: ΤΟ ΑΔΗΦΑΓΟ ΘΗΡΙΟ ΠΟΥ ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

4/2/2009

Αρχιμ. Ιωακείμ Σωτηρόπουλου
Ιερά Μονή Αγίων Αυγουστίνου Ιππώνος και
Σεραφείμ του Σάρωφ Τρικόρφου Φωκίδος

Το θέμα της λεγόμενης «εκκλησιαστικής περιουσίας» απετέλεσε για πολλές δεκαετίες αφορμή να απασχοληθεί επί μακρόν η Κοινή Γνώμη, να γίνουν έντονες συζητήσεις μεταξύ εκπροσώπων Εκκλησίας και Πολιτείας, να ψηφισθούν νόμοι, να εξαφθεί η φαντασία των πολλών για δήθεν «αμύθητης αξίας» εκτάσεις Μονών και ευκαιρώς-ακαιρώς να ψέγεται η Εκκλησία πότε για «κατασπατάληση» και πότε για μη αξιοποίηση της περιουσίας της.

Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα, όπου τους τελευταίους μήνες, μερικά από τα Μ.Μ.Ε., μερικοί από τους “δικαστές”-δημοσιογράφους, καθώς και ορισμένοι “ειδήμονες”, που νομίζουν ότι τα γνωρίζουν όλα, αλλά και το κυριότερο πιστεύουν ότι είναι άνθρωποι της Εκκλησίας, χωρίς να είναι ουσιαστικά μέλη της, αλλά τυπικά, βγαίνουν σε μερικά από τα Μ.Μ.Ε. με σκοπό να απαξιώσουν όλους τους θεσμούς της χώρας μας, με πρώτο τους στόχο την Εκκλησία. Τα λόγια τους μετρημένα και όλοι μας λένε τα ίδια. Ποτέ όμως, χωρίς να γνωρίζουμε το γιατί, δεν ακούμε την αντίθετη άποψη, αλλά και αν προσπαθήσει κάποιος να την πει θα τον βγάλουν τρελό ή οτιδήποτε άλλο. Δεν μας είπαν όμως, όλοι αυτοί οι “τηλεδικαστές”, που νομίζουν ότι είναι μέλη της Εκκλησίας και “υποτίθεται ότι θέλουν το καλό της”, σαν μέλη της που θέλουν να ονομάζονται “προς ίδιον όφελος”, (να δείξουν ότι είναι καλοί άνθρωποι, ψήφους κ.α.), τι έχουν κάνει αυτοί προς τον ελληνικό λαό ή και προς την Εκκλησία;

Ας βγει κάποιος από αυτούς και ας μας απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις π.χ. Γνωρίζουν αυτοί οι “τηλεδικαστές”, τι σημαίνει Εκκλησία, γνωρίζουν πως είναι ένας Ναός στο εσωτερικό του, γνωρίζουν τι είναι Θεός, αυτοί οι “τηλεδικαστές” με τα χιλιάδες ευρώ που παίρνουν ως μισθό, έχουν κάνει κάποια ελεημοσύνη, έχουν βοηθήσει κάποια φτωχή οικογένεια ή το μόνο που ξέρουν να μας λένε είναι αν βοήθησε η Εκκλησία ή αν βοηθάει τον λαό, γνωρίζουν ότι και οι ίδιοι είναι μέσα σε αυτήν την Εκκλησία που αποκαλούν; Και άλλα τέτοια σχετικά ερωτήματα που έχουμε ως μέλη της Εκκλησίας.

Πολλές φορές κάποιои “δημιουργούν” εκκλησιαστικά θέματα για “συγκεκριμένους σκοπούς και στόχους”, που μόνο οι ίδιοι γνωρίζουν, χωρίς όμως ποτέ να λένε την πραγματική αλήθεια στον λαό. Έχουμε λοιπόν τους “τηλεδικαστές”, αυτό το νέο επάγγελμα της χώρας μας, όπου βγαίνουν στα Μ.Μ.Ε. και χτυπούν ασύδοτα και αδιάκριτα όποιον βρουν μπροστά τους και μάλιστα μερικοί από αυτούς, λένε μεταξύ τους χαρακτηριστικά **“εεε βρε αδελφέ αν δεν βάλουμε και καμιά σάλτσα σε αυτά που λέμε, πως θα έχουμε ακροαματικότητα ή τηλεθέαση;”**, δηλαδή αυτοί οι “τηλεδικαστές” έχουν μετονομάσει την λάσπη σε “σάλτσα”. Όταν όμως θιχτεί, ένα πρόσωπο από τον κλάδο τους, τρέχουν όλοι να βοηθήσουν ή να συμπαρασταθούν, ή ακόμα επειδή έχουν την πίττα και την κόβουν όπως θέλουν,

πολλές φορές δεν αφήνουν θέματα που τους αφορούν να βγουν στην επιφάνεια. Έτσι έγινε και τον τελευταίο καιρό με το θέμα της Μονής Βατοπαιδίου, όπου και πάλι για άγνωστους λόγους δεν ακούσαμε την άλλη άποψη, όπου έγιναν αρκετές προσπάθειες από πολλούς κληρικούς, να πουν την άποψή τους περί του θέματος, αλλά αν κάποιος ήταν υπέρ της Εκκλησίας και του Ηγουμένου Εφραίμ, η άποψή του ποτέ δεν έβγαινε προς τα έξω. Γιατί άραγε; Ακούγαμε και διαβάζαμε από τα Μ.Μ.Ε. ΜΟΝΟ την άποψη των “τηλεδικαστών” και λέμε “τηλεδικαστών” διότι είναι οι ίδιοι που βγαίνουν στα κανάλια και οι ίδιοι πολλές φορές που αρθρογραφούν σε κάποιο έντυπο.

Το τελευταίο όμως διάστημα και πάλι οι “τηλεδικαστές”, δεν λένουν την αλήθεια στον ελληνικό λαό. Προσπαθώντας να την αποκρύψουν, πολλές φορές λένουν μόνο ένα τμήμα της αλήθειας και βέβαια μετά, το αποτέλεσμα είναι εντελώς διαφορετικό από την πραγματικότητα.

Από την ίδρυση της η Εκκλησία οργανώθηκε σε ένα σύνολο φυσικών προσώπων, τα όποια κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα είχαν το ότι ήταν βαπτισμένοι στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος και πίστευαν στον Χριστό. Ως τέτοιο σύνολο, ήταν ικανή να αποκτήσει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Να οργανώσει το φιλανθρωπικό της έργο. Να μεριμνά για τους έχοντες ποικίλες πνευματικές αλλά και υλικές ανάγκες. Να ανεγείρει ναούς για την τέλεση της θείας λατρείας, κτίρια για τη στέγαση των φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων της, με μια λέξη να αποκτά περιουσία. Άλλοτε από δωρεές των μελών της, άλλοτε από αγορές. Έτσι σιγά σιγά η Εκκλησία (ναοί, μονές, επισκοπές, και μητροπόλεις, πανάγια προσκυνήματα κ.λπ.) απέκτησε την λεγόμενη “εκκλησιαστική περιουσία”.

Η Εκκλησία δικαιούται να έχει περιουσία, όπως δέχθηκαν με πληθώρα αποφάσεων τους όχι μόνο ελληνικά Δικαστήρια, αλλά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην οποία προσέφυγαν ορθόδοξες Μονές κατά του νόμου 1700/87. Και είναι σε θέση να την αξιοποιήσει επωφελώς για τον ελληνικό λαό, αρκεί να αφαιρεθούν τα νομικά και διοικητικά δεσμά πού της έχουν κατά καιρούς επιβληθεί. Σας παραθέτουμε πιο κάτω δύο κείμενα-μελέτες, τα οποία έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα Μ.Μ.Ε., σχετικά με το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας, με σκοπό να ακουσθεί και η άλλη άποψη, που ως συνήθως δεν ακούγεται.

Το ένα κείμενο είναι της Ιεράς Συνόδου, που γράφτηκε τον Απρίλιο του 1999, ενώ το άλλο είναι ένα άρθρο του κ. Στρουμπούλη Δαμιανού, λίγο παλαιότερο και το οποίο είχε δημοσιευθεί στην εφημερίδα Καθημερινή τον Απρίλιο του 1987. Πιστεύουμε ακράδαντα σύμφωνα με τα στοιχεία των δύο αυτών κειμένων, ότι αν είχαμε και μια πιο πρόσφατη μελέτη, περί της εκκλησιαστικής περιουσίας, θα διαπιστώναμε ότι, έως και σήμερα το αδηφάγο κράτος δεν έχει αλλάξει συμπεριφορά. (Τέλος προτείνουμε γι’ αυτούς που θα ήθελαν περισσότερες λεπτομέρειες περί της εκκλησιαστικής περιουσίας, κυκλοφορεί ένα βιβλίο του Εφέτη κ. Αποστολάκη Γεωργίου, από τις “Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις”, με τίτλο: “Ακίνητη Περιουσία των Ορθόδοξων Εκκλησιών στην Ελλάδα”).

Δόθηκε ή αρπάχθηκε η Εκκλησιαστική περιουσία από το κράτος;

**Τι έδωσε η Εκκλησία και τι άρπαξε το Κράτος
σε κτήματα από το 1833 ως το 1951**

Άρθρο: Στρουμπούλης Δαμιανός
Εφημερίδα: Καθημερινή
Κυριακή- Δευτέρα 12-13 Απριλίου 1987, σελίδα 4

Στα όσα εγράφησαν και ελέγχθηκαν για την εκκλησιαστική περιουσία, λαϊκίστικο ουσιαστικά κάλυμμα άλλων επιδιώξεων, παρελήφθη ίσως από την ορμή των πραγμάτων, να λεχθεί και το τι έχει ήδη προσφέρει η Εκκλησία από το 1830 έως σήμερα σε κτήματα και είναι τόσα, που τα σημερινά 13 δις. της μισθοδοσίας του εφημεριακού κλήρου δεν καλύπτουν ούτε τους τόκους. Χωρίς πολλά λόγια, ας μιλήσουν οι αριθμοί:

- Συνοδική Απόφαση 19/8/1833

Επί συνόλου 593 Μονών, 116 χωρίς μοναχούς περιέρχονται στο κράτος, 119 με μοναχούς περιέρχονται και αυτές υπό τον όρο να μεριμνήσει για τους μονάζοντες, 226 υπόκεινται σε φόρο 405,650 δρχ., ήτοι το 1/10 των εισοδημάτων τους (Διάταγμα 25/9/1833). Από τις 226 διαλυθείσες, περιήλθε στο κράτος ολόκληρη η περιουσία, ακίνητη και κινητή, ιερά σκευή, εικόνες κλπ., τα οποία εκποιήθηκαν εξευτελιστικότερα στις πλατείες των πόλεων, ενώ τα μισθωμένα ακίνητά τους, έδωσαν στο κράτος ετήσια ενοίκια δρχ. 160.000 συνολικώς. Τέλος διελύθησαν και 16 γυναικείες Μονές (Διάταγμα 25/2/1834).

- Διάταγμα 25/3/1834: Περιέρχονται στο Εκκλησιαστικό Ταμείο ως “αφιερώματα” κτήματα ιδιωτικών Μονών, Μονών και Ναών που δεν έχουν αποδείξεις ότι ανήκουν σε δωρήσαντες.

- ΕΝΤΟΣ της εξαετίας 1834 - 1840 διαλύονται άλλες 181 Μονές προς ενίσχυση του Εκκλησιαστικού Ταμείου, σύνολο 416. Δηλαδή κατελήφθησαν τα ¾ της εκκλησιαστικής περιουσίας, ενώ δεν έπαυσε να εισπράττεται και η δεκάτη των μοναστηριακών εισοδημάτων μέχρι το 1909. **Απέναντι όλων αυτών, το κράτος ενέγραψε στον Προϋπολογισμό δρχ. 250.000 το έτος για μισθοδοσία αρχιερέων, ιεροκηρύκων και έσοδα συνοδικού γραφείου.**

- ΝΟΜΟΣ 1856, επιβάλλει πρόσθετη μοναστηριακή εισφορά των εσόδων εκάστου μοναστηριού, υπέρ των υπό ίδρυση κρατικών σχολείων.

- ΝΟΜΟΣ 1888, επιβάλλει ποσοστό 5% επί του συνόλου των εσόδων κάθε Μονής υπέρ του Ταμείου Δημοτικής Εκπαιδύσεως.

- ΝΟΜΟΣ 1889, καθορίζει την εισφορά σε πάγιο ποσό δρχ. 150.000 ετησίως. Και το 1892 ενοποιούνται οι δύο νόμοι, αποδειχθέντος αδυνάτου της καταβολής του παγίου ποσού, ο νόμος 1895 το κατεβάζει στις 100.000. **Και επειδή αυτό απεδείχθη αβάσταχτο, το κράτος προέβη σε αναγκαστικές απαλλοτριώσεις για να συμπληρώσει το κονδύλιο.** Η Σύνοδος διεμαρτυρήθη έντονα (19/1/1894), διότι και

το κράτος δεν μερίμνησε για τη μόρφωση του κλήρου, όπως συμβατικώς είχε αναλάβει.

- ΝΟΜΟΣ 1893, επιβάλλεται “κλιμακωτή”, φορολογία σε όσες Μονές έχουν ετήσιο εισόδημα πέραν των δρχ. 5.000 και εισπράττονται συνολικώς δρχ. 45.000 προς κάλυψη “εξόδων του κηρύγματος του θείου λόγου”.

- ΝΟΜΟΣ 1909, ιδρύεται το Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο προς “**περισυλλογή της μοναστηριακής περιουσίας και κάλυψη των εκκλησιαστικών δαπανών**”. Η διαχείριση είναι συνετή. Καταβάλλονται οι μισθοί των αρχιερέων, ιεροκηρύκων, καθηγητών θρησκευτικών, **δίνονται πάνω από 40 υποτροφίες σε φοιτητές** και καλύπτονται τα έξοδα διοικήσεως της εκκλησιαστικής περιουσίας. **Ιδρύεται Ιερατικό Φροντιστήριο, συνεχίζεται η χορηγία υπέρ της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως. Σύνολο εξόδων περίπου ένα εκατομμύριο δρχ. το χρόνο.** Τα περισσότερα προβλέπονται για την συντήρηση του ενοριακού κλήρου.

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος τελειώνει. Και ενώ, υπάρχουν απέραντα κρατικά κτήματα προς διανομή στους πολεμιστές, έρχεται ο νόμος 1919 “**περί αναγκαστικής απαλλοτριώσεως αγροτικών ακινήτων**”, επιτάσσοντας ότι “**κτήματα ανήκοντα σε Μονές ή ευαγή ιδρύματα, απαλλοτριώνονται εν τω συνόλω**”, ενώ συγχρόνως αφήνει στους ιδιώτες ως αναπαλλοτρίωτα από 1.000 στρέμματα. **Η αποζημίωση ορίζεται σε τιμές προ του 1912, αλλά και το μέγιστο ποσοστό ουδέποτε κατεβλήθη. Και το χειρότερο, τα κτήματα αυτά πήγαν όχι σε ακτήμονες, αλλά σε πλουσίους κτηματίες που, εν τω μεταξύ, συνέπηξαν συνεταιρισμούς και δεν κατέβαλαν ποτέ καμία αποζημίωση.**

Μέρος των απαλλοτριωθέντων κτημάτων της Εκκλησίας είναι τα πιο κάτω:

1) Αγρόκτημα ΜΟΡΤΕΡΟ, υπέρ Συνεταιρισμού Μορτερού: Αγροί στρέμματα 48, δάση εκχερσωμένα στρ. 4.964. Υπέρ Προσφυγικής ομάδος: Ν. Ερυθραία, αγροί στρ. 340.500 χέρσα, αλώνια στρ. 14.240, δάση εκχερσωμένα στρ. 365.376, σύνολο στρεμμάτων 773.080. Τιμή κατά στρέμμα, αγροί δρχ. 205,20, χέρσα δραχμές 57, δάση δραχμές 114. Συνολική αξίας δραχμές 122.750,65. Ιδιοκτησία Μονής Πετράκη. Ουδέν κατεβλήθη.

2) Αγρόκτημα ΛΑΧΙΔΙΑ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ, υπέρ Συνεταιρισμού Λαχιδίων, αγροί στρ. 649.000, αγροί για σχολείο στρ. 27.000, χέρσα στρ. 15.000. Υπέρ Συνεταιρισμού Ξυλοκέρizas, αγροί στρ. 236.000, χέρσα στρ. 2.000. Υπέρ Συνεταιρισμού Λαχιδίων Ξυλοκέρizas, αγροί στρ. 28.249, βάλτοι στρ. 26.127, σύνολο στρ. 983.876. Τιμή κατά στρέμμα δραχμές 218,50, βοσκοτόπια δρχ. 57. Ιδιοκτησία Μονής Πετράκη. Ουδέν κατεβλήθη.

3) Αγρόκτημα ΓΕΡΑΚΑ, σύνολο απαλλοτριώσεων στρ. 10.278. Συνολική αποζημίωση σε δραχμές 880.769,25. Ιδιοκτησία Μονής Πετράκη. Η αποζημίωση κατετέθη στην Εθνική Τράπεζα υπέρ ΟΔΕΠ. (Δια νόμου, οι καταθέσεις νομικών προσώπων είναι άτοκες).

4) Αγρόκτημα ΒΑΡΗ, υπέρ Συνεταιρισμού Βάρης, αγροί στρ. 4.135, δάση - βοσκές στρέμ. 5.000. Υπέρ Κτηνοτροφικού Συνεταιρισμού Βάρης, αγροί στρ. 120. Υπέρ

Γεωργικού Συνεταιρισμού Βάρης στρ. 600. Υπέρ Προσφύγων Βάρης στρ. 1.993, δάση - βοσκές στρ. 3.200, σύνολο στρ. 15.048. Τιμή αγρών κατά στρέμμα δραχμές 270,85 δασών - βοσκών δραχμές 152. Συνολικώς δραχμές 3.149,231. Ιδιοκτησία Μονής Πετράκη. Κατετέθησαν στην Εθνική Τράπεζα υπέρ ΟΔΕΠ.

5) Αγρόκτημα ΚΑΜΑΡΙΖΑ - ΛΕΓΓΡΑΙΝΑ. Όλη η έκταση Καμάριζα – Λεγραινά - Λαύριο - Θορικό παρεδόθη στον Συνεταιρισμό Μεταλλωρύχων Λαυρίου - Καμάριζας, εξεδόθη η 125/1934 εκτιμητική απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία όμως...εχάθη.

6) Μοναστηριακό αγρόκτημα ΚΟΡΩΠΠΟΥ, υπέρ ακτημόνων, αγροί στρ. 3.873,047, χέρσα στρ. 74.399, σύνολο στρεμμάτων 3.949,446. Τιμή αγρών κατά στρ. δραχμές 288,80, χέρσα δραχμές 38. Συνολικώς δραχμές 1.121.439,10 (περίπου 28 δραχμές το στρέμμα). Δικαιούχος Μονή Πετράκη. Κατετέθησαν στην Εθνική Τράπεζα υπέρ ΟΔΕΠ.

7) Αγρόκτημα ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ. Απαλλοτριώση με υπουργική απόφαση 116.015/1926. Δεν εξεδόθη εκτιμητική απόφαση, ελλείπουν ακριβή στοιχεία...

8) Αγρόκτημα ΓΕΡΟΣΑΚΟΥΛΙ, υπέρ Προσφύγων Ξυλοκέρizas, στρ. 1.500, τιμή κατά στρ. 162 δραχμές. Συνολική αξία σε δραχμές 243.000, ιδιοκτήτρια Μονή Πεντέλης. Κατετέθησαν στην Εθνική Τράπεζα υπέρ ΟΔΕΠ.

9) Εκτός των μεγάλων αυτών κτημάτων, από το 1919 μέχρι το 1925 έγινε σωρεία απαλλοτριώσεων μικρών αγροτεμαχίων, οπότε το Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο κατέρρευσε. Το 1930 αντεκατεστάθη από τον ΟΔΕΠ επί άλλων βάσεων. Η αφαίρεση μικρών αγροτεμαχίων συνεχίστηκε και μέχρι το 1950.

Οι Μονές είχαν εισοδήματα και από τα λεγόμενα “εμφυτευτικά δικαιώματα”, τα οποία δια του “περί εξαγοράς των εμφυτευτικών δικαιωμάτων”, νόμου 1919 υπεβιβάστηκαν από 33% σε 15% και έτσι μειώθηκαν κάτω του μισού.

Οι απαλλοτριώσεις συνεχίζονται: Ν.Δ. 327/1947: “Καλλιεργούμενοι και καλλιεργήσιμοι γαίαι του ΟΔΕΠ, των Μονών, εκμισθούνται αναγκαστικώς προς ακτήμονες γεωργούς και κτηνοτρόφους άνευ γνώμης των ιδιοκτητριών Μονών. Η αναγκαστική εκμίσθωση ορίζεται δεκαετής δυναμένη να παραταθεί, το δε μίσθωμα ορίζεται εις το 50πλάσιο του προπολεμικού, μέχρι του 100πλασίου!!! Βάσει του ως άνω νόμου εκμισθώθηκαν:

α) Κτήμα Μονής Λειμώνος Μυτιλήνης, στρ. 2.200 και ελαιόδεντρα 6.429 αντί δραχμών 28.853, 500 ετησίως, ενώ το ίδιο έτος 1947 είχαν εκμισθώσει από τη Μονή αντί δραχμών 114.856.000 και σε ελεύθερη συναλλαγή δεν περνούσαν τα 250 εκατ. δραχμές το χρόνο.

β) Ελαιόκτημα Κορωνησίας Πρεβέζης, ελαιόδεντρα 2.000 αντί δραχμών 3.340.000 ετησίως, ενώ το 1948 είχαν εκμισθώσει αντί δραχμών 26.500.000.

γ) Αγρόκτημα ΧΑΡΑΚΑΣ Λεγραινών, ακαλλιεργητη έκταση στρ. 1.045, η οποία δεν εξετιμήθη.

δ) Καλλιεργήσιμα δάσους Βάρης - Κορωπίου, στρ. 600 (δάσος καμένο). Δεν εξετιμήθη.

ε) Κτήμα Μονής Χοζοβιωτίσσης Θήρας, στρ. 728, εκμίσθωση δρχ. 3.899.500, ενώ το 1947 είχε εκμισθωθεί αντί δρχ. 22.371.000.

στ) Κτήμα Μονής Κατερινούς Ακαρνανίας, στρ. 250 εκμίσθωση δρχ. 725.000, το 1947 είχε εκμισθωθεί αντί δραχμών 1.241.000 μόνο για τα 213 στρέμματα.

ζ) Λιβάδι ΚΕΦΑΛΗ Μονής Προδρόμου Αντικύρρας, μίσθωμα ενοικιοστασιακό ελάχιστο. Τιμή εκποιήσεως δρχ. 200 εκατ.

η) Καπνόκτημα Γραμματικούς Ακαρνανίας, στρ. 283. Αυθαίρετη κατοχή υπό μελών τοπικού Συνεταιρισμού. Μίσθωση αναγκαστική αντί δρχ. 9.655.000.

Τέλος, με το Διάταγμα της 29/10/1949 “Περί κωδικοποίησης των αγροτικών νόμων” άρθρο 2: “Υπόκεινται εις ολοκληρωτική απαλλοτρίωση και παραχώρηση τα εις το Δημόσιο, τους Δήμους, Μονές και τα πάσης φύσεως θρησκευτικά ιδρύματα, ανήκοντα κτήματα ανεξαρτήτως εκτάσεως, είδους καλλιέργειας κλπ.”. “Ολοκληρωτική”.

Αστικά κτήματα παραχωρηθέντα υπό της Εκκλησίας εις το κράτος: Ριζαρείου Σχολής, Ακαδημίας Αθηνών, Παλαιού Πτωχοκομείου, Μαρασλείου Διδασκαλείου, Νοσοκομείου Ευαγγελισμός, Αγγλικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, Αμερικανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, Αρεταιείου, Αιγινιτείου, Γερμανείου Σχολής (Σχολή Χωροφυλακής), Νοσοκομείου Παίδων, Σκοπευτηρίου, Πυριτιδαποθήκης, Νεκροταφείου Κηφισίας, Σχολείου Μενιδίου, Ναού Κορωπίου, Λουτρών Στρατού, Ρωσικής Αρχαιολογικής Σχολής, Ιατρικού Εργαστηρίου Πανεπιστημίου Αθηνών, Μετσοβείου Πολυτεχνείου, Γενναδείου Βιβλιοθήκης, Νοσοκομείου Συγγρού, Εκκλησιαστικού Ορφανοτροφείου Βουλιαγμένης, Νοσοκομείου Αγία Ελένη, Παιδικές Εξοχές Βούλας, Γυμνάσιο Αμαρουσίου, Νοσοκομείο Σωτηρία, Σανατόριο Πάρνηθας, Ασκληπιείο Βούλας, Άλση: Λυκαβηττού, Κεφαλάρι Κηφισίας, Συγγρού, Παγκρατίου, Πλατείες: Μαβίλη, Αγίου Θωμά Αμπελοκήπων, Αγίου Δημητρίου Αμπελοκήπων, Αγίου Ανδρέα, Νοσοκομείου Παίδων. Οδών Λαοδικείας, Πόντου, δυτικός Νοσοκομείου Συγγρού, γέφυρα οδού Παπαδιαμαντοπούλου, γέφυρα Πάτση (Παγκράτι), οδών Δαμάρεως – Αρρύβου, οδού Κολωνού, έξη οδών Κηφισίας, πλατεία Βούλας, Κορωπίου και Αχαρνών. Απαλλοτριωθέντα αστικά κτήματα υπέρ αναπήρων αξιωματικών, προσφύγων Πόντου, προσφύγων “Στέγη Μητέρων”, υπέρ Μονής Σινά, υπέρ διαφόρων και πολλών προσφυγικών παραπηγμάτων, υπέρ αναπήρων οπλιτών, υπέρ αστικής εγκαταστάσεως προσφύγων, υπέρ δημοσίων κλητήρων, υπέρ άλλης εγκαταστάσεως προσφύγων Αμπελοκήπων, υπέρ Συνεταιρισμού Εστία, προσφύγων συνοικίας Σπιτάκι Παγκρατίου, προσφύγων Βύρωνος, Συνεταιρισμού Μουδανιστών, προσφύγων Ιλισσού, θέσης Αγά Βρύση, Ασυρμάτου, θέσης Θών, απέναντι Ιλισσού, οδού Μεσογείων, όπισθεν εργοστασίου Πυρρή, ολόκληρο το κτήμα Γουδί, γωνία Αλεξάνδρας και Βασ. Σοφίας.

Όλα αυτά τα ενδεικτικά αστικά κτήματα έχουν έκταση 1.119.464 τετρ. Μέτρα, 168.478 τετρ. πήχεις και 2.552.600 στρέμματα. Επίσης απαλλοτριώθηκαν η Βοαώνα, Βουρβάς, Πάτημα, Σκαραμαγκά, Μαγούλα Ελευσίνας και κτήμα Μονής Μετεώρων στα Τρικάλα. Τέλος, μέχρι τα μέσα του 1951 απαλλοτριώθηκαν και 231

εκκλησιαστικά αγροτικά κτήματα χωρίς αποζημίωση. Ο κατάλογος αυτών είναι στη διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου. Τα κτήματα αυτά αρχίζουν από το Γουδί (2.694 στρ.) και φθάνουν παντού όπου υπάρχουν ελληνικές πόλεις και χωριά. **Και απαλλοτριώθηκαν επίσης άλλα 30 κτήματα (κατάλογος επίσης υπάρχει) για τα οποία κατεβλήθησαν συμβολικά τιμήματα.**

Όλα αυτά έγιναν από το 1833 μέχρι το 1951. Από κει και πέρα έγιναν πολλές ακόμα απαλλοτριώσεις, αλλά δεν έχουν δημοσιευθεί και συγκεντρωθεί ακόμα πλήρη και αντικειμενικά στοιχεία.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ
Η Εκκλησία μιλάει στα παιδιά της
με τη γλώσσα της Ευθύνης, της Αλήθειας και της Αγάπης.
Απρίλιος 1999, τεύχος 23

Οι προκαταλήψεις - Οι μύθοι - Η αλήθεια

Το θέμα της λεγόμενης «εκκλησιαστικής περιουσίας» απετέλεσε για πολλές δεκαετίες αφορμή να απασχοληθεί επί μακρόν η Κοινή Γνώμη, να γίνουν έντονες συζητήσεις μεταξύ εκπροσώπων Εκκλησίας και Πολιτείας, να ψηφισθούν νόμοι, να εξαφθεί η φαντασία των πολλών για δήθεν «αμύθητης αξίας» εκτάσεις Μονών και ευκαιρώς-ακαιρώς να ψέγεται η Εκκλησία τότε για «κατασπατάληση» και τότε για μη αξιοποίηση της περιουσίας της.

1) Ταιριάζει στην Εκκλησία να έχει περιουσία; Από την ίδρυση της η Εκκλησία οργανώθηκε σε ένα σύνολο φυσικών προσώπων, τα όποια κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα είχαν το ότι ήταν βαπτισμένοι στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος και πίστευαν στον Χριστό. Ως τέτοιο σύνολο, ήταν ικανή να αποκτήσει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Να οργανώσει το φιλανθρωπικό της έργο. Να μεριμνά για τους έχοντες ποικίλες πνευματικές αλλά και υλικές ανάγκες. Να ανεγείρει ναούς για την τέλεση της θείας λατρείας, κτίρια για τη στέγαση των φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων της, με μια λέξη να αποκτά περιουσία. Άλλοτε από δωρεές των μελών της, άλλοτε από αγορές. Έτσι σιγά σιγά η Εκκλησία (ναοί, μονές, επισκοπές, και μητροπόλεις, πανάγια προσκυνήματα κ.λπ.) απέκτησε την λεγόμενη «εκκλησιαστική περιουσία».

2) Νομική προστασία της εκκλησιαστικής περιουσίας. Η κινητή και η ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας ανέκαθεν απελάμβανε ένα καθεστώς που είχε το στοιχείο του αναπαλλοτριώτου. Οι Αποστολικές Διαταγές (Β' 24), οι Αποστολικοί κανόνες (ΛΗ', ΟΗ'), πολλοί κανόνες ιερών Συνόδων (ΙΕ' Άγκυρας, ΚΔ', ΚΕ' Αντιοχείας, ΚΣΤ', ΛΓ' Κερθαγένης, ΚΔ' Χαλκηδόνος, ΜΘ' Τρούλλου, Γ Πρωτοδευτέρας κ.ά.) θεμελιώνουν το αναπαλλοτριώτο της εκκλησιαστικής περιουσίας «εις το διηνεκές», διότι την χαρακτηρίζουν πράγμα ιερό που ανήκει στον Θεό. Καθόλη τη διάρκεια της ένδοξης Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ήδη από τους χρόνους του Ιουστινιανού (6ος αιώνας), απαγορευόταν η εκποίηση ακινήτων της Εκκλησίας, ιδίως των ευαγών ιδρυμάτων και των μονών της, καθώς και κάθε πράξη που θα είχε ως αποτέλεσμα να

μειωθεί η αξία της ιδιοκτησίας αυτής, εκτός αν γινόταν για προφανές όφελος της, η από αδήριτη ανάγκη. Τα ανήκοντα στην Εκκλησία κινητά και ακίνητα χαρακτηρίζονταν «πράγματα αφιερωθέντα τω Θεώ», άρα «αναπόσπαστα», «αναφαίρετα», «αμείωτα». Αρχή πού, εκτός σπανίων εξαιρέσεων, έγινε σεβαστή και στη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας.

3) Μετά την απελευθέρωση και τη δημιουργία του ελληνικού Κράτους (1828), ενώ διατηρείται στη συνείδηση του πληρώματος της Εκκλησίας η πίστη στο ιερό και αναπαλλοτρίωτο της εκκλησιαστικής περιουσίας, με διάφορα νομοθετήματα επιβάλλεται κατά καιρούς η αναγκαστική απαλλοτρίωση τμημάτων της:

α. Η Αντιβασιλεία του Όθωνος (αλλοεθνής και προτεσταντική), πιστεύοντας ότι η περιουσία της Εκκλησίας αποτελεί θησαυρό πού κληροδοτήθηκε από τους προγόνους στο ελληνικό Έθνος και λησμονώντας (;) την ανεκτίμητη προσφορά των ορθόδοξων Μοναστηριών στους παλαιότερους και τους ακόμα νωπούς τότε αγώνες της εθνικής Παλιγγενεσίας, με τα βασιλικά διατάγματα του 1833 και 1834 απεφάσισε τη διάλυση 416 Μοναστηριών και τη διάθεση της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους, με το πρόσχημα να συσταθεί το «Εκκλησιαστικό Ταμείο». Ήταν όμως τόσο κακή η σύσταση και οργάνωση του Ταμείου αυτού, ώστε το μόνο πού συνέβη ήταν η διαρπαγή της εκκλησιαστικής περιουσίας και η πώληση -εκ μέρους επιτηδίων— ιερών σκευών και κειμηλίων στα παζάρια... Το 1836 η απαλλοτριωτική διάθεση της Αντιβασιλείας επεκτάθηκε και στην περιουσία των Μοναστηριών πού διατηρήθηκαν σε λειτουργία, «χάριν θεαρέστων έργων και προς οικοδομήν ιερών και αγαθοεργών καταστημάτων». Έτσι απαλλοτριώθηκαν αναγκαστικά και άλλες μοναστηριακές εκτάσεις, ενώ σε όσες απέμειναν επιβλήθηκε βαρύτερη έμμεση φορολογία.

β. Στη διάρκεια της β' και γ' δεκαετίας του 20ού αιώνας, μετά τους βαλκανικούς και τον α' παγκόσμιο πόλεμο, κυρίως δε έπειτα από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922), το ελληνικό Κράτος επέτεινε την απαλλοτριωτική του επιβολή σε βάρος της εκκλησιαστικής περιουσίας. Με τους νόμους 1072/1917 και 2050/1920 («αγροτικός νόμος») και άλλους μεταγενέστερους, απαλλοτριώθηκαν αναγκαστικά πολλές μοναστηριακές εκτάσεις για την αποκατάσταση προσφύγων και ακτημόνων και για λόγους «προφανούς ανάγκης και δημοσίας ασφαλείας». Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίοδο 1917 μέχρι 1930 απαλλοτριώθηκαν εκκλησιαστικές εκτάσεις αξίας άνω του 1.000.000.000 προπολεμικών δραχμών, και το Κράτος κατέβαλε στο Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο μόνο 40.000.000 δρχ. Τα υπόλοιπα 960.000.000 οφείλονται ακόμα! Τα περισσότερα Μοναστήρια καταδικάστηκαν με τον τρόπο αυτό σε μαρασμό και λειψανδρία!

γ. Με τον κωδ. νόμο 4684/1931 «περί Οργανισμού Διοικήσεως Εκκλησιαστικής και Μοναστηριακής περιουσίας», αποφασίστηκε από την Πολιτεία η ρευστοποίηση της ακίνητης περιουσίας των Μονών, παρά τις επιφυλάξεις της Εκκλησίας. Ό,τι εισπράχθηκε από τη ρευστοποίηση, σχεδόν στό σύνολο του, εξανεμίσθηκε, όταν η εθνική μας οικονομία καταποντίστηκε εξαιτίας του β' παγκόσμιου πολέμου και της ξενικής κατοχής (1940-44).

δ. Με την από 18.9.1952 «Σύμβαση περί εξαγοράς υπό του Δημοσίου κτημάτων της Εκκλησίας προς αποκατάστασιν ακτημόνων καλλιεργητών και ακτημόνων γεωργικών κτηνοτρόφων», η Εκκλησία της Ελλάδος υποχρεώθηκε να παραχωρήσει στο Κράτος τα 4/5 (80%) της καλλιεργούμενης ή καλλιεργήσιμης αγροτικής περιουσίας της, με αντάλλαγμα να λάβει κάποια αστικά ακίνητα και 45.000.000 δρχ. νέας (τότε) εκδόσεως. Στη Σύμβαση του 1952 περιέχεται η διακήρυξη του Κράτους, ότι η απαλλοτρίωση αυτή είναι η τελευταία και δεν πρόκειται να υπάρξει νεότερη από μέλλον, ενώ υπάρχει και η δέσμευση ότι η Πολιτεία θα παρέχει κάθε αναγκαία

υποστήριξη (υλική και τεχνική), ώστε η Εκκλησία να μπορέσει να αξιοποιήσει την εναπομείνασα περιουσία της.

4) Άλλα, με σειρά διοικητικών μέτρων, το ελληνικό Κράτος δεν επέτρεψε στην Εκκλησία να αξιοποιήσει την περιουσία της, ώστε να αναπτύξει ανάλογα το πνευματικό και φιλανθρωπικό της έργο: Άλλοτε αμφισβητώντας την κυριότητα, άλλοτε χαρακτηρίζοντας ως δασικές ή διακατεχόμενες τις μοναστηριακές εκτάσεις, στην ουσία οι κρατικές Υπηρεσίες εμπόδισαν και εμποδίζουν την Εκκλησία να αξιοποιήσει την περιουσία της, με αποτέλεσμα ο ελληνικός λαός να στερείται της δυνατότητας να δεχθεί την ευεργετική στοργή της πνευματικής Μητέρας του, η οποία, παρά ταύτα, λειτουργεί περισσότερα από 400 πάσης φύσεως φιλανθρωπικά Ιδρύματα! Από την άλλη μεριά καλλιεργείται συστηματικά η εντύπωση, ότι η Εκκλησία έχει στην κατοχή της αμύθητη περιουσία, την οποία δήθεν δεν αξιοποιεί για το καλό του λαού!

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ;

Όταν το 1987 ψηφίστηκε από τη Βουλή ο νόμος 1700/87 (νόμος Τρίτη), πού αποτελεί μια ακόμη προσπάθεια για την οριστική αποψίλωση της εκκλησιαστικής περιουσίας, δόθηκε η αφορμή να δημοσιευθούν σημαντικά κείμενα. Μεταξύ αυτών και ένα υπό τον τίτλο «Ιδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα» (περιοδικό «Εκκλησία», 1-15.4.1987, σσ. 254-55). Με αναμφισβήτητα στοιχεία, στηριγμένα σε μελέτη των Θ. Τσούμα και Δ. Τασιούλα, πού εκδόθηκε από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (το 1986), αποδεικνύεται ότι στο σύνολο της αγροτικής γης της Ελλάδος ανήκουν:

στο Δημόσιο	43.598.000	στρέμμ.
στην Τοπ. Αυτοδιοίκηση	15.553.200	»
στην Εκκλησία	1.292.300	»
στους Συνεταιρισμούς	1.098.400	»

Από αυτά τα 1.292.300 στρέμματα ιδιοκτησίας της Εκκλησίας, τα 367.000 είναι δασικής εκτάσεις, τα 735.300 βοσκότοποι και μόνο τα 189.900 γεωργική (καλλιεργήσιμη) γη. Δηλαδή, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις της αντιστοιχούν μόλις στο 0,48% του συνόλου της γεωργικής γης της χώρας μας!

Και να ληφθεί υπόψη ότι κατά τη δεκαετία 1974-83 «εγκαταλείπονται κάθε χρόνο από τους αγρότες και κτηνοτρόφους κατά μέσο όρο 162.400 στρέμμ. αγροτικής γης» ακαλλιεργήτα και ανεκμετάλλευτα. Το 1983 υπολογίστηκαν σε 4.380.000 στρέμματα οι εγκαταλειμμένες εκτάσεις αγροτικής γης (σχεδόν 3,5 φορές μεγαλύτερες από το σύνολο της γης πού ανήκει στην Εκκλησία, ενώ σήμερα θα είναι ασφαλώς μεγαλύτερο το ποσοστό).

Παρά ταύτα, στα μάτια κάποιων και η εναπομείνασα περιουσία φαντάζει μεγάλη. Δεν λαμβάνεται, όμως, υπόψη ότι αυτή δεν ανήκει στην Κεντρική Διοίκηση (Ιερά Σύνοδο), αλλά σε περισσότερα από 10.000 εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα (Μητροπόλεις, Ναούς, Μονές, Προσκυνήματα, Ιδρύματα, Κληροδοτήματα κ.λπ.), το καθένα από τα οποία αγωνίζεται -μέσα από τον κυκεώνα των νομικών και διοικητικών δεσμεύσεων- να διαφυλάξει την κυριότητα και να αξιοποιήσει τα όσα του ανήκουν περιουσιακά στοιχεία, για το καλό του πληρώματος της Εκκλησίας.

Δηλαδή κάθε Μονή και κάθε ιερός Ναός, πού είναι ν.π.δ.δ., μεριμνούν για τη συνήθως μικρή περιουσία πού έχουν, φροντίζοντας για την έντιμη διαχείριση της και τηρώντας τις αυστηρές διατάξεις πού ισχύουν για τα νομικά πρόσωπα. Η διαχείριση αυτή υπόκειται σε τακτικό έλεγχο τόσο από την Εκκλησία, όσο και από τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής προσφοράς, όχι και το μοναδικό, αποτελεί η Ιερά Μονή Ασωμάτων Πετράκη (Αθήνα). Έχοντας στην κατοχή της

σημαντική περιουσία πού την απέκτησε κατά τον 17ο και 18ο αιώνα με αγορές των ηγουμένων της (σώζονται στο αρχείο της τα σχετικά έγγραφα), αναδείχθηκε ο μεγαλύτερος κοινωνικός ευεργέτης των Αθηνών. Σε δωρηθέντα ακίνητα της έχουν ανεγερθεί: η Ριζάρειος Σχολή, η Ακαδημία Αθηνών, το Αιγινήτειο Νοσοκομείο, το Μετσόβιο Πολυτεχνείο, το Σκοπευτήριο, το Πτωχοκομείο, η Μαράσλειος Ακαδημία, το Θεραπευτήριο «Ευαγγελισμός», το Αρεταίειο Νοσοκομείο, η Αγγλική Αρχαιολογική Σχολή, οι Αστυνομικές Σχολές στην οδό Μεσογείων, το Νοσοκομείο Παίδων, το Νοσοκομείο Συγγρού, το Λαϊκό Νοσοκομείο, η «Σωτηρία», το Ασκληπιείο Βούλας, η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, το Ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης, το ΠΗΚΠΑ Βούλας, 142 Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια της Αττικής και πολλά άλλα.

Το δε Δημόσιο έχει γίνει πολλές φορές αποδέκτης εκτάσεων μεγάλης αξίας, τις οποίες παρεχώρησε η Εκκλησία, προκειμένου να λειτουργήσουν κατασκηνώσεις, να ανεγερθούν σχολεία, ιδρύματα, γυμναστήρια, στρατόπεδα, ή να δημιουργηθούν κοινόχρηστοι χώροι για την αναψυχή του λαού.

Αυτή, εν συντομία, είναι η αλήθεια. **Η Εκκλησία δικαιούται να έχει περιουσία, όπως δέχθηκαν με πληθώρα αποφάσεων τους όχι μόνο ελληνικά Δικαστήρια, αλλά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην οποία προσέφυγαν ορθόδοξες Μονές κατά του νόμου 1700/87. Και είναι σε θέση να την αξιοποιήσει επωφελώς για τον ελληνικό λαό, αρκεί να αφαιρεθούν τα νομικά και διοικητικά δεσμά πού της έχουν κατά καιρούς επιβληθεί.**

«ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ». Έκδοση του Γραφείου Τύπου της Ιεράς Συνόδου δαπάναις του περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ». Διανέμεται δωρεάν με τη φροντίδα των Ιερών Μητροπόλεων.

Τύποις Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Συνοπτικός Πίνακας γεγονότων για την Εκκλησιαστική Περιουσία

Την 5η Απριλίου 1822 υπογράφηκε νόμος και συλλέχθηκαν από την Εκκλησία χρυσά και αργυρά ιερά σκεύη (δηλ. Αφιερώματα πιστών, Καντήλια, Δισκοπότηρα, δισκάρια, Αρτοφόρια κ.α. ιερά σκεύη) για την διατροφή των αγωνιζομένων αλλά και για τις ανάγκες του πολέμου.

Στις 11 Ιουλίου 1829 στην Δ' Εθνική συνέλευση των Ελλήνων στο Άργος στην οποία συμμετείχε και η Εκκλησία διακήρυξε και αποφάσισε:

“Η κυβέρνησις θέλει συστήσει Γάζοφυλάκιον (Ταμείο) υπό την ιδίαν της άμεσον διεύθυνσιν, εις το οποίο θέλει αποτίθεσθαι τα επί των κληροδοσιών και τα των ιερών Μονών συλλεγόμενα χρήματα.

Στις 18 Ιανουαρίου 1833 η αντιβασιλεία του Όθωνα (αλλοεθνής και προτεσταντική) έφθασε στην Ελλάδα και με βασιλικά διατάγματα του 1833 και 1834 απεφάσισε τη διάλυση 416 Μοναστηριών. Η περιουσία τους περιήλθε στο δημόσιο και τα διατηρούμενα (μοναστήρια) φορολογήθηκαν.

Στις 29 Απριλίου 1843 με άλλο Διάταγμα η όλη κινητή και ακίνητη εκκλησιαστική περιουσία περιέρχεται στο Δημόσιο του οποίου η επί των οικονομικών Γραμματεία αναλαμβάνει όλες τις οικονομικές υποχρεώσεις «αποκλειστικώς εις την βελτίωσιν του κλήρου, κάτι το οποίο δεν έγινε ποτέ...

Με τους νόμους 1072/1917 και 2050/1920 ("αγροτικός νόμος"), 1072/1921 και άλλους μεταγενέστερους, στη διάρκεια μετά τους Βαλκανικούς και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το ελληνικό κράτος επέτεινε την απαλλοτριωτική του επιβολή σε βάρος της εκκλησιαστικής περιουσίας. Απαλλοτριώθηκαν αναγκαστικά πολλές μοναστηριακές εκτάσεις για την αποκατάσταση προσφύγων, από την Μικρασιατική καταστροφή, και ακτημόνων και για λόγους "προφανούς ανάγκης και δημόσιας ωφελείας".

Με τον κωδ. νόμο 4684/1931 "περί Οργανισμού Διοικήσεως Εκκλησιαστικής και Μοναστηριακής Περιουσίας" επιβλήθηκε ουσιαστικά από την Πολιτεία η ρευστοποίηση της υπόλοιπης ακίνητης περιουσίας των Μονών.

Με την από 18/9/1952 "Σύμβαση περί εξαγοράς υπό του Δημοσίου κτημάτων της Εκκλησίας προς αποκατάστασιν ακτημόνων γεωργικών κτηνοτρόφων", η Εκκλησία της Ελλάδος υποχρεώθηκε να παραχωρήσει στο Κράτος τα 4/5 (80%) της καλλιεργούμενης ή καλλιεργήσιμης αγροτικής περιουσίας της και τα 2/3 των βοσκοτόπων της.

Ο νόμος 1700/1987 γνωστός ως ο «νόμος Τρίτση» (τότε υπουργός Παιδείας κ Θρησκευμάτων) όπως επικράτησε να λέγεται, επιχειρεί την οριστική αποψίλωση της Εκκλησιαστικής περιουσίας. Το ανώτατο ευρωπαϊκό δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο "νόμος Τρίτση" όχι μόνο ήταν αντίθετος προς το Ελληνικό Σύνταγμα, αλλά παραβίαζε και βασικές διατάξεις της Διακηρύξεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη των Ηνωμένων Εθνών.